

LOJZE TOV KONJČEK!

GLASILO SLOVENCEV, KI IŠČEJO
MEDSEBOJNE STIKE.

Cenjeni bralci!

Kaj je narobe z našim vremenom?

Mnogi od nas v zapadni Avstraliji se čudimo, da pada dež v visokem poletju in da je mrzlo kot v sredini zimskega časa. Novice iz Evrope, kar se tiče vremena, so tudi osupljenja vredne, so presenetljive in nepričakovane. Prave zime tam skoraj več ne poznajo. V Frankfurtu in Berlinu imajo pomladanske temperature in počele so cveteti cvetlice. Ponekod poznajo sneg le še iz spominov.

Svet se obrača v narobno stran. Tukaj v zapadni Avstraliji skoraj nimamo več poletnega vremena in v daljni Evropi ni več prave zime. Ali je dostikrat napovedani "Green-effect" res že počel delovati??

Brez dvoma so ti vremenski pojavi znanilci svetovno-širokih vremenskih sprememb. Z uradne strani se o tem tukaj ne sliši nič, drugače bi se moralo odkrito priznati, da se je ta problem že dolga leta ljudstvu prikival, samo da se vzdržuje narod v napačni miselnosti; "Don't worry, - she'll be alright" (ne skrbi se - vse bo v redu). Seveda, ker smo o "luknji" v ozonu že slišali in drugače tudi že dobili predstavljene vizije za bodočnost, moramo začetne posledice vremenskih sprememb tudi občutiti. Kljub temu ignorirajo mediji dogajanja v naravi in ozračju, in jih objavljajo le postransko.

Trgovske postaje radia in televizije nam sicer vedno trobijo kaj se dogaja v Perthu in v okolici, nobena pa ni objavila, da je v Hobartu bil zasedal mednarodni kongres znanstvenikov za varstvo narave. Znano je, da depresivna poročila škodijo kupčijskemu oglaševanju in reklamam na T.V. in radiu, ker odbijajo kupce. Državne postaje SBS in ABC so kongres sicer zaslužno omenile, niso se pa spustile v podrobnosti. Rezultat kongresa je bil le površno omenjen. Šele v letu 2050 bi bile posledice vremenskih sprememb v Avstraliji toliko preteče, da bi uničenje okolja začelo vplivati na naše življenje. Ampak do takrat, - "Don't worry mate".

Mi, navadni ljudje, tukaj v zapadni Avstraliji bi se resnično morali vprašati: Ali namerno mislijo, da je narod v W.A. neumen? Ali se kdo boji reakcije naroda, če bi mu odgovorili na niz vprašanj ter mu raztolmačili dogodke, ki se v resnici dogajajo in kopičijo? Vprašajmo se, kaj bi se v resnici zgodilo, če bi mi vsi točno vedeli koliko je ura. Ali bi v NSW in v Victoriji delavci, ki podirajo drevesa in krčijo gozdove šli na štrajk, da ne bi še naprej uničevali okolja za našo bodočnost? Ali bi mi, vsak posameznik, naše življenske navade temeljito spremenili?

Ameriški predsednik, Bush, je nedavno bil prisiljen, da je v govoru na televiziji moral ameriškem narodu priznati, da so napovedi vremenskih sprememb za v bodoče bile napačne in neresnične. Svarila sovjetskih znanstvenikov so se pa uresničila. Globalne temperature bi se po podatkih ameriških znanstvenikov do leta 2030 vzdignile za eno stopinjo celzija. Ampak že l. 1990 se je baje temperatura vzdignila za eno stopinjo. Če mi takoj nekaj ne podvzamemo, je rekel ameriški predsednik, bo drugače za človeštvo prepozno. V avstralskih medijih smo slišali o tem govoru ame-

riškega predsednika toliko kot nič.

V Hobartu so bili svetovni znanstveniki v mnenju zedinjeni, da se bodo razvojni učinki "Greenhouse-effecta" v besnem tempu širili. Vsako leto bomo ljudje in živali bolj ali močneje občutili otežujoče posledice vremenskih sprememb. To leto so težka neurja v Evropi, katera jo rušijo. Avstralija je bila poplavljenjena od močnega dežja, kot v njeni zgodovini še ni bilo primera. V poletju, ko tukaj nikdar ne dežuje, se je mesto Kalgoorlie utopilo v dežju - v sredini puščave. V Sydneyu je padala v neurju toča, v premeru do 8 cm. Po mnenju znanstvenikov je to le skromen začetek tega, kar imamo še za pričakovati. Največ znanstvenikov je mnenja, da je svetovno okolje, katero vpliva na klimo in vreme že tako poškodovano, da je dvomljivo, da bi se vreme dalo še popraviti, se pravi, pod današnjimi pogoji. Ledena meja na južnem polu se bo baje približala polu za 1.500 km. v l. 1990. To pa ni posledica talenja ledenih gora in drugih ledenikov, da bi povzročala vzdig morske površine. Na svetovna morja vpliva preveč klimatska toplota. Ta segreva morja in to gretje povzroča širjenje vode in s tem dvigavanje morske površine. Recimo, da se je morje ogrelo za eno stopinjo celzija. Ta stopinja povzroči, da se morska površina vzdigne za okrog 50 cm. Znanstveniki računajo da se bo ozračje, s tem pa tudi voda, do leta 2050 ogrelo za okrog 4-5 stopinj celzija. Morska površina se bo v tem primeru vzdignila do dveh metrov. Če se to zgodi, bo velik del Perthu pod vodo, ne da govorimo še o Evropi --.

Ja, mi smo srečen narod, tukaj v zapadni Avstraliji. Sicer smo tukaj zelo malo informirani o kakršnikoli že dogodkih - saj živimo popolnoma ob strani sveta -, ampak mi živimo v miru in ga tudi uživamo, se pravi, poteko smo plačali naše davke in druge račune. Zakaj bi si pa tudi delali skrbi o odmišljenih in težko razumljivih stvareh, takšne kot je okolje in bodočnost? Saj je vendar do sedaj šlo vse lepo naprej in zakaj torej ne bi šlo tako še naprej? Zraven tega, kaj naj posameznik že napravi, da bi vse te dogodke preobrnil? Fatalno je: posameznik ne more napraviti nič!!

V2 (nemška vojna raketa) naj bi raziskovala plast ozona!

V "Imperial war museum" v Duxford-u (Angleška) so našli dokaz, po katerem je v Peenemuende razvita raketa V2 bila namenjena, da bi se uporabljala za raziskovanje atmosfere. Eden od izumiteljev, profesor Erich Regener, meteorolog, je vodil prva raziskovanja ozonske plasti, dokler ni bil odpuščen z univerze Stuttgart, ker je bil poročen z židinjjo.

Ob začetku vojne je bil prof. Regener premeščen v neki specialni laboratorij, njegove prošnje da bi deloval še naprej na raketi, so pa bile odbite. Prof. Wernher von Braun je pozneje dejal: ko se je vojna situacija poslabšala, je raziskovanje višinske atmosfere postalo nemogoče. Tako so se zaustavila in zaspala vsa raziskovanja ozonske plasti za mnoga leta. Prof. Regener je umrl leta 1955. Njegov sin Viktor nadaljuje očetovo delo na univerzi New Mexico.

Kdo ve v kakšnem stanju bi bil ozon dandanes, če bi prof. Regener smel takrat nadaljevati s svojim raziskovanjem višinske atmosfere. Mogoče bi bil "problem luknje v ozonu" danes že rešen, če bi do poškodbe sploh prišlo!

Iskreno *Lojze*

DOMAČI NAČRT Ali veste kako se zgodi, če človek doma kaj načrtuje? Jaz sem že ugotovil.

Pri nas je bilo takole načrtovano: po prihodu z dela in iz šole otroka napišeta naloge, po večerji hčerka pomije posodo, sin gre v gostilno po točeno pivo, potem smeta oba do devetih gledati televizijo, ded gre s psom na sprehod, babica že poprej skuha večerjo, pripravi in pospravi mizo, jaz pa prižgem luč. Po večerji tudi mi gledamo televizijo. Tak je bil načrt.

V resnici pa se je dogajalo takole: žena je naredila naloge iz češčine in ruščine, jaz iz matematike in fizike. Ded je peljal psa na sprehod in mimogrede skočil še po pivo. Babica je skuhala večerjo, pripravila in pospravila mizo ter pomila posodo.

Kaj pa otroka? Gledala sta televizijski program od začetka do konca.

PROTEST Zakaj si prišel pijan domov? Prisel? a nisi videla, da so me prinesli?

Ekonomska politika bodočnosti

V preteklosti so si nemški graščaki gradili gradove po Sloveniji. Po vojni so te graščine podedovali komunistični mogotci. Zgražali smo se vsi, ko smo gledali bogastvo romunskih komunistov in revčino romunskega naroda. Vse to lahko vidimo tudi v Sloveniji. Najlepše dele Slovenije so si po vojni prisvojili komunistični terani.

Zdaj se vzhodna Evropa veseli svobode. Nemci se veselijo združenja, svet se rahlo boji podrtega ravnotežja. Slovenci se veselimo evropske skupnosti, da bi se rešili trenutne stiske. Komunizem propada, kdo si bo v bodočnosti lastil ogromna bogastva bivših komunističnih mogotcev?

Politika bodočnosti je ekonomska. V bodočnosti bodo vladali strokovnjaki, poslovni ljudje, ki bodo tekmovali na trzišču. Mnogi se že tožijo, da imajo vse stranke isto ideologijo. Narodi ne zavzemajo več drugih narodov s puškami temveč z dolarji.

Japonci so pokupili najlepše kraje naše avstralske zlate obale, mnoge druge turistične kraje in farme... Nekateri so trdili, da so to investicije, ki bodo bogatilo Avstralijo in dale zaposlitev našim delavcem. Opazili smo zdaj menda že vsi, da Japonci zaposlujejo svoje ljudi, na trgovinah imajo japonska imena in mnoge ulice imajo dvojezične napise. Mogoče zaposlijo Japonci avstralske čistilce; teh se ne vidi.

Japonci so uspešno zavzeli izbrani del Avstralije brez orožja. V vojski vidijo ljudje pred seboj sovražnika tu pa vidimo samo uglajene, prijazne, poslovne ljudi.

Slovenija je biser srednje Evrope za katerega bi mnogi magnati plačali astronomske cene. Ponudbe bodo nujno vabljive posebno v času ekonomske stiske. Prvi in najbolj važen zakon nove slovenske ustave bi moral onemogočiti prodajo Slovenije tujcem. Paziti moramo na vsak najmanjši delček domovine, če nočemo postati sužnji ali brezdomci. Slovenci so bili stoletja tlačani tujih grofov. Zgodovina se rada ponavlja če ne bomo previdni. Izraelci so tisočletja vandrili, da so si s krvjo spet kupili svojo domovino.

Če zakon ne bo strogo zaščitil našo zemljo, bodo v času revčine doma premamili kupci tiste ki vladajo in tiste ki trpijo pomanjkanje.

Ko je zemlja enkrat prodana tujcem, ostane tuja. Vsak kos prodane zemlje je kot rak, ki se širi počasi naprej, kasneje, ko je prepozno pa vse hitreje do smrti.

Zanima me in zanimati bi nas moralo vse, kakšni so zakoni o prodaji naše zemlje.

Pozdravljeni, Jože in Cilka Žagar.

+

Sin,
ti nisi nabiral naših poljskih cvetlic,
ti nisi poslušal pomladnega petja ptic,
nisi občudoval spretnosti naših žanjic.
Ti nisi pasel krav sredi naših dobrav,
nisi nosil šmarnic na okna deklet,

ti nisi pil našega vina
in pel sredi noči na vasi.
Tvoja je ulica petega kontinenta.
Poslušava pesmi o lipici zeleni,
oba se vračava,
svojega jutra iščeva.

+

V bodočnosti smo, dolgovi so plácani.
Kam gremo, kje še nismo bili?
Nadelali smo se, na zdravje!
Naj živi! Vsak rad živi.
Le spi, nikamor se nam več ne mudi.
Dan je kot studenčnica,

ne ga zapraviti.
Take dni je treba izkoristiti!
Nič nimaš od dneva doma.
Sveti se kuhinja,
sobe so opremljene, čas hiti.
Uživajmo dokler smo mladi!

+

Cilka Žagar

V POSTELJI Veš kaj Mara, med tem ti pa res ni treba jabolka jesti!
Zakaj pa ne? Eno zadovoljstvo pač moram imeti!

USTANOVLJENO SLOVENSKO-AVSTRALSKO DRUŠTVO ZA POMOČ DEMOKRACIJI
V SLOVENIJI-VIKTORIJA

Pred kratkim je bilo takšno društvo ustanovljeno v Sydneyu, sedaj pa še v Melbournu.

V nedeljo, 18. februarja 90. se je zbralo v dvorani Verskega središča Kew, kljub temu, da je bil sestanek sklican na hitro in objavljen le enkrat na radiu 3EA, več kot 100 Slovencev.

Prišli so zato, da bi slišali kaj več o tem kako naj bi, po vzoru sydneyjskih rojakov tudi mi, Slovenci v Viktoriji, podprli demokratična gibanja doma v Sloveniji.

Iz pričujoce politične scene v Sloveniji je jasno, da predvolilni boj za prve svobodne volitve po drugi svetovni vojni, ki bodo aprila letos, ne bo enakopraven. Zakaj? Kdo ima za seboj dobro finančno podporo in kdo je nima, tega verjetno ni treba prav posebej poudarjati.

Zveza komunistov, Zveza socialistične mladine, Socialistična zveza delovnega ljudstva, ki jo je Jže Smole preimenoval v Socialistično zvezo, vse in še posebej ta zadnja, imajo izredno močan vpliv na slovenske medije. Vsi so tudi poklicni politiki in opravljajo svojo volilno kampanjo v času svoje službe.

Seveda to ni slučaj z opozicijskimi strankami. Njeni člani in voditelji imajo druge poklicne obveznosti, največkrat stroške plačujejo kar iz svojega, že tako obubožanega žepa; skratka, revni so kot cerkvene miši. Komajda imajo kje kakšno sobico s telefonom.

Njihov neodvisni časopis "DEMOKRACIJA" je tudi komaj zaživotaril. Sedanjí glavni urednik časopisa je Janez Janša (iz četverice obsojenih) in odgovorni urednik je Igor Bavčar.

Pet opozicijskih strank se je zato, da v času volitev ne bi prišlo med njimi do razdiralnih konfliktov, združilo v eno organizacijo, DEMOS. To so: SLOVENSKA DEMOKRATIČNA ZVEZA, SLOVENSKA KMEČKA ZVEZA, SLOVENSKI KRŠČANSKI DEMOKRATI, SOCIALDEMOKRATSKA ZVEZA SLOVENIJE IN ZELENÍ SLOVENIJE. ***

DEMOS je moral odpreti svoj žiro račun v Muenchenu, kjer je ustanovljeno MEDNARODNO DRUŠTVO ZA PODPORO DEMOKRACIJE V SLOVENIJI. Spomnimo se enega od soustanoviteljev tega društva, ERIKA MODIČA, ki nas je obiskal tukaj v Avstraliji pred tremi meseci. Takrat nam je tudi pojasnil zakaj denar, oz. devize Demosovci ne morejo oz. neradi sprejemajo na domače naslove.

Predsednik DEMOSA, kandidat za predsednika SR Slovenije Dr. Jože Pučnik je torej protikandidat komunističnemu voditelju Milanu Kučanu.

Dr. Pučnik se je sydneyjskim rojakom že zahvalil za poslano pomoč, 13.000 dolarjev, naproša pa vse nas za daljno pomoč, zaradi nabave najnujnejše opreme, ki naj bi zagotovila možnosti predstavitve Demosovega programa slovenskim volilcem v Sloveniji.

ZA KAJ SE BORIJO DEMOSOVCI?

Borijo se za postkomunistično Slovenijo! Za spremembo slovenskega političnega zemljevida torej, s katerega naj bi izginili vsi simboli in sledi vladavine, ki je pripeljala Slovenijo in celotno Jugoslavijo tja kjer je danes. Srp in kladivo sta padla in še padata po celotni Evropi.

Slovenski volilci bodo kmalu postavljeni pred usodno odločitev. Ali se zapati slovenskim komunistom ali ne?!

Res je, da je njihov današnji vodja, karizmatični Milan Kučan dosti boljši od svojih predhodnikov. Res je tudi, da smo zadnje čase večkrat zaploskali, saj se je trdno (moral se je) postavil po robu apetitom v nekaterih drugih delih Jugoslavije, pa tudi zveznim organom. Njegova partija se je odcepila od Zveze komunistov Jugoslavije, spremenil je partijske simbole in celo ime v ZK Zveza za demokratično obnovo Slovenije. Vendar krvave izkušnje iz pretekle in polpretekle zgodovine ne morejo biti pozabljene. Resnice, ki se še vedno odkrivajo sramotijo vse nas, ki smo komunistom kdaj verjeli ali jim pripadali. In prav ta zgodovinski spomin je za današnje partijsko vodstvo tako destruktiven. Plačevati mora dolgove svojih prednikov.

Zato je sedaj čas tudi za nas, Slovence po svetu, da vsak po svoje izrazimo svojo bolečino ali pripadnost. Pred vsem pripadnost domovini-ljubljeni Sloveniji. Čas je, da postanemo tudi mi delček reševalne ekipe, ki naj bi poskušala rešiti to, kar se še sploh rešiti da. Čeprav smo Slovenci tako zelo apolitični, saj je dokazano, da še vedno nismo politično emancipiran narod (kot taki pa bi

se težko prištevali v Evropo 21. soletja) prebudimo se, da ne bomo večno prav zaradi te apolitičnosti služili tujega gospodarja.

Res je, tisočeri bolečin ni moč izbrisati kar čez noč, bolečin o katerih nam je ginjeno govorila tudi voditeljica Radia 3EA, Helena Leber, na slovenski radijski oddaji 19. februarja, nekaj ur po ustanovitvi Društva za podporo demokracije v Sloveniji, sicer pa je prav ona (razen Ivota Leberja, patra Bazilija, Petra Mandelja) bila ena od najbolj energičnih organizatorjev tega prvega sestanka. Na radijski oddaji je dejala:

Res je, moramo prisluhniti tudi nekaterim našim ljudem, ki pravijo, ja, meni je Jugoslavija vzela vse; dom, zdravje, družino. Prišel sem v tujino, da to pozabim in da ponovno zaživim v miru. To je resnica. Marsikdo izmed naših rojakov je doživel preveč, da bi bil danes še pripravljen pomagati v kakršnemkoli smislu, oz. reagirati na to, da ravno ta dežela, ki mu je vzela vse, sedaj kliče za njegovo pomoč. Krivice se še nosijo globoko v srcu. Žalostno je, da so vse to doživeli, toda kljub temu je sedaj nastopil čas, da pomagamo tistim ljudem doma, ki se borijo, da se nastale krivice, če že ne popravijo, pa vsaj priznajo. Krivice, ki so bile storjene tisočim po drugi svetovni vojni. Čas je, da spregledamo, da v Sloveniji danes živijo ljudje, ki takrat niso bili še niti rojeni in ji sedaj čaka težka bodočnost. Morda so tudi oni zaživeli presvobodno in prelahko, vse jim je prišlo na prelahek način, med tem ko smo mi tukaj trdno delali, da si zaslužimo naš kruh - na tuji zemlji. Doma pa smo zapustili vse, Ne gledajmo pa sedaj, v trenutku tako črno in pomagajmo...

Po teh Heleninih besedah se povrnimo zopet na naš sestanek, na katerem smo, kot že omenjeno, 18. februarja ustanovili Slovensko-avstralsko društvo za podporo demokracije v Sloveniji-Viktorija. Pojasnili smo namen-zakaj smo ga ustanovili.

Na sestanku je kot prva podala pojasnitev Helena Leber, za njo pa še Ivo Leber, predsednik Sveta slovenskih organizacij v Viktoriji Peter Mandelj ter pater Bazilij A. Valentin.

Večina v dvorani prisotnih je potem postavljala vprašanja in nekateri so povedali tudi svoje mnenje. Nekako skoraj enotni pa smo si bili, da se pridružimo sydneyčanom (seveda če nas sprejmejo) in delujemo skupaj. Po formalnem delu sestanka je okrog naše mize na odru kar zabrenčalo. Trije smo morali sprejemati denarne prispevke za pomoč DEMOSU in vpisovati člane v naše novo nastalo podporno društvo. Zbrali smo okrog 2.500 dolarjev in pridobili 43 članov. Denar je začasno prevzel Ivo Leber, ki je bil izvoljen za blagajnika, saj zadnje čase tako uspešno opravlja dolžnost "zbiralca" prostovoljnih prispevkov in je postal že pravi slovenski "treasurer". Dogovorili smo se tudi, da se bomo do volitev v Sloveniji redno sestajali in se dogovarjali, kako bomo pomagali DEMOSU se vnaprej.

Volitve v Sloveniji so pred vrati. Naprošamo vse Slovence, pred vsem v Viktoriji, da po svojih močeh pomagajo in se nam pridružijo. Prebudijo naj se tudi naši rojaki v Canberri, Queenslandu, Perthu in Adelaidu.

Četudi Demosovci ne zmagajo na volitvah - nič zato, bodo pa drugič, toda ostal jim bo prijeten občutek, da jih avstralski Slovenci v najtežjih trenutkih nismo pustili na cedilu. Da smo torej vedno in povsod prisotni v tem slovenskem kulturnem prostoru v katerega spada tudi politika.

SLOVENCİ, PRISLUHNITE SVOJI VESTI! ENOTNO ZA NAŠE PRAVICE!

Brez družine je človek Robinzon
brez prijateljev samosevec,
brez naroda izkoreninjenec,
brez interesne pripadnosti
Don Kihot....
(Pavle Bratina ob kongresu
Slovenskih krščanskih demokratov)

*** Sama beseda DEMOS ima dvojni pomen. Je grška beseda, ki simbolizira narod, ljudstvo. V primeru današnje slovenske politike pa označuje demokratično opozicijo Slovenije.

Prispevke pošljite na: DEMOS P.O.Box 197, Kew 3101, Victoria.

Naznačite "za DEMOS".

Napisala

Melbourne, februarja 1990.

Stanka Gregoric
THE NEW BELIEVER

Marcela Bole, Vic.

Drugi Slovenski Tabor

POZDRAVLJENI SLOVENCIM IN SLOVENKAM!

Slovenski Tabor se že drugi vrši,
in ta v daljni Avstraliji. ---
Slovenska zastava tudi tu plapola,
prav kot je bila po starem doma.

Iz naših src naj povsod doni,
v Avstraliji Slovenci smo združeni.
Želimo svobodo - želimo mir.
Iz sveta naj izgine predolgi prepir.

Podajmo si roke, zapojmo glasno,
Bog čuvaj Slovence in našo zemljo.
Slovenci doma z demokracijo naprej,
da kmalu svobodni bomo peli JUHEJ.

+++++++

Marcela.

Ljubljana, 25. januarja 1990

KNJIŽEVNI LISTI

Slovenske zvezde na južnem nebu (1)

"TISTE GLOBLJE PA NASTANEJO, KO STA MI SOSEDI
TISINA IN NARAVA"

Danijela Hliš (1949, Šoštanj) je z osemnajstimi leti odšla v svet, potovat in spoznavat tuje jezike. 1974. leta je migrirala v Avstralijo, kjer je dokončala študij "Personal management-a". Pisati je začela že zelo zgodaj. Svoja dela redno objavlja v reviji PRINTS.

Med tem ko uradna slovenska literatura bojuje nikoli izvojevane bitke za ohranitev narodove samobitnosti na matičnem teritoriju, se na peti celini tiho, navznoter obrnjeno kljubuje...lastni indiferentnosti. Kajti najlažje bi bilo zapluti v tolažilno slepilo potrošništva in bleščečo univerzalnost angleškega jezika.

Ne bi jim mogli takega ravnanja, ker jim tudi nismo priznavalno zaposkali ob izdaji dveh zbornikov avstralskih Slovencev - izšla sta 1985 in 1988 pri Slovensko-avstralskem literarno umetniškem krožku, ob pomoči komisije za etnične zadeve pri vladi New South Wales-a, Kulturne skupnosti Slovenije in Slovenske izseljenske matice. Paleta pisanega gradiva zajema domovinsko, samoreflektivno, ljubezensko in satirično, ekološko in religiozno tematiko, v klasičnih rimah in modernističnih fragmentih. Za pokušino smo zbrali štiri ustvarjalce, katerih pesmi in proza bodo izšli v avstralski antologiji, ki jo pripravlja pesnik Bert Pribac skupaj s Slovensko izseljensko n. tico, Salukom in skupino slovenskih literatov; Tonetom Kuntnerjem, Ivanom Cimermanom, Tonetom Partljičem in Francetom Filipičem.

KOT ENA REDKIH AVSTRALSKIH SLOVENCEV-LITERATOV STE PISALI, PREDEN STE ZAPUSTILI DOMOVINO. MENITE, DA PRECEJ ZDOMCEV ZAČNE PISATI ZARADI NOSTALGIČNE KOMPENZACIJE?

Da, mislim, da veliko naših zdomcev piše iz otožnosti. Zgodbice, pesmi, članki, objavljeni v tujini ali pa v Rodni grudi, imajo za temo resnične izkušnje...več solz kot smeha.

Sama imam pač srečo s svojo cigansko naravo. Po svetu se potepam že dva-
indvajset let: London, Pariz, Rim, Ženeva, Barcelona, Sydney, Amerika, spet Pariz,
Sydney, Melbourne itd. Koliko služb sem zamenjala, v koliko hišah stanovala,
koliko ljudi spoznala! Vse to odseva iz mojih pesmi in zgodb. Slovenci pa, ki
so prišli iz domovine naravnost v Avstralijo, so razdvojeni in večkrat senti-
mentalno navezani na spomine.

TEMA VAŠE POEZIJE, PA TUDI ČRTIC, JE NAJVEČKRAT ODNOS MED SPOLOMA, LJUBEZEN
IN DRUGE MEDSEBOJNOSTI. POTEGUJETE ČRTO POD OSEBNO PRESTOPE V DOZOREVANJU ALI
PREPUŠČATE PROSTO POT IMAGINACIJI?

Moje delo je takšno, da preživim ure in ure z ljudmi. Veliko zgodb in pesmi
se rodi takrat. Tiste globlje, malo besne in nore, pa nastanejo, ko sta mi so-
sedi le tišina in narava.

Nekoč sem se sramovala svojih izbruhov, zdaj se ne več. A kljub temu še vedno zardim, kadar me v Ljubljani dražijo z mojimi erotičnimi pesmimi.

ČE BI OCENILI VAŠO POEZIJO ZA IZRAZITO ŽENSKO, MEHKO IN SENTIMENTALNO, KAJ JI PO VAŠEM MNENJU MANJKA, DA NE MORE BITI MOŠKA; KAJ JE TISTI MANKO, ZARADI KATEREGA MOŠKA LITERATURA NE MORE NIKDAR "DOSEČI" ŽENSKO?

Svoje po zije ne štejem za "izrazito žensko". Večkrat pišem v moškem spolu: mislim, da človeško bitje zelo dobro razumem in naravo tudi. Moje pesmi so sapice, ki božajo, včasih burja, ki raztrga, spet drugič veter, ki obliže rane.

Ne strinjam se, da moška literatura ne bi mogla "doseči" ženske. Dovolj je, da na primer navedem slovenskega pesnika v Avstraliji, Petra Košaka, in pa vaše doma...

KO VAS ČLOVEK BERE, DOBI OBČUTEK, DA STRAŠNO UŽIVATE V ŽIVLJENJU? JE TO SAMO PO SEBI UMEVNO V GNILEM KAPITALIZMU?

Ne vem, kaj ste prebrali, a da "strašno uživam", ni res. Včasih sem srečna, drugič besnim... Uživam v naravi, uživam, ko ljubim in sem ljubljena, ko me valovi nosijo v neznanu, ko lovim ribe, ko sem med prijatelji, ki me sprejmejo z vsemi mojimi napakami. Trpim med grobimi ljudmi, lažnivci, hihavci; ko vidim revne in bolne, a sem slabič in ničesar ne naredim, da bi jim pomagala. Kapitalizem ni nič bolj gnil kot komunizem ali fašizem. Besede niso gnile, gnili smo ljudje, ki se borimo za vedno več, ki se predajamo apatiji, lenobi in s povešeno glavo sprejemamo udarce. Ne pozabimo, da je za vsako besedo človek!

VAŠE DELO VAM OMOGOČA DOSTOP DO OSEB, TIPOV, FABUL, DESKRIPCIJ, IZ KATEREGA BI LAHKO ČRPALI GRADIVO ZA ROMAN, NE SAMO ZA NOVELE?

Delam že deset let kot direktorica za zaposlovanje, honorarno pa tudi prevajam. Seveda je gradiva dovolj za roman, a čas je kot veriga okoli mojih nog. Trenutno pišem več poezije kot proze le zaradi pomanjkanja časa.

KAKO DOŽIVLJATE ODNOS MED SLOVENSKIM IN ANGLEŠKIM JEZIKOM - LAHKO PRIMERJATE NJUNE IZRAZNE MOŽNOSTI?

Slovenščina je moj zobobol! Morala se bom poboljšati in brati več v materinem jeziku. Le tu in tam spregovorim kakšno slovensko besedo. Pri angleščini se čuti, da ni moj materni jezik in je zato težko objavljati literaturo tukaj, kjer ustvarja toliko nadarjenih angleških piscev.

Prevajam svoja dela le, če je nujno, drugače raje pustim, da to delo opravi kdo drug. Sama namreč preveč spremenim, ko prevajam - včasih se rodi kar nova pesem!

MENDA V SODELOVANJU Z NAŠIM KNJIŽEVNIKOM PRIPRAVLJATE SLOVENSKI IZID VAŠE PESNIŠKE ZBIRKE?

Med obiskom v Ljubljani sem tudi osebno spoznala Ivana Minattija. Čudovit lovek! O pesniški zbirki se trenutno le pogovarjamo. Če bi pa kdaj res izdala zbirko svojih pesmi v Sloveniji, bi si želela, da moje pesmi prebere čimveč moških in žensk in da morda v njih najdejo pogum, da se čustveno bolj odprejo, da si nežnost bolj pogosto delijo, da postanejo odprta knjiga, ki jo lahko beremo, ne moremo pa si je kupiti, niti si je lastiti! Mateja Mahnič.

+

Od vseh šolskih predmetov je Janezek najrajši imel slovenščino. To pa zato, je rad povedal, ker večkrat beremo pesmice, nad katerimi sem zelo navdušen. Najrajši je imel pesmico o modrih očeh, ki jo je znal na pamet, tudi če bi ga zbudili ob polnoči. "To, kar vas učijo v šoli, je že zdavnaj zastarela poezija", mu je ob priložnosti rekel bradat in dolgolas pesnik moderne sorte, ki je bil Janezov bratranec. Na, preberi to mojstrovino! In Janezek je bral: "Črpi, črpi, čup, tvoje stegno v modri galici, ti si kositer v ognju zelenih šimbasov". Nič ni Janezek komentiral, samo v svoj zvezek je napisal: VČASIH SO PESNIKI PISALI O MODRIH OČEH, DANES PA O MODRI GALICI!

+

BREZ SKRBI V kupeju vlaka si plavolaska s krilom kar naprej pokriva kolena. - Nikakor se ne trudite, se oglasi možakar nasproti nje, - moja edina slabost je alkohol.

\$\$\$\$\$\$\$\$

Danijela Hliš - nadaljevanje.

NA DEŽELI - GRAMPIANS

Tukaj je taka suša
da mi trava, slama
poka pod stopali.

Zrak je tako čist
in sonce tako blešči,
da skrivam se na jezerski obali.

Tišina tako zaboli
ko vreščeci kokaturji poletijo,
na cesti dam prednost zajcu in koali,
kenguruju se sploh ne mudi
ko se blažena sprehajam v naravi.

Voda jezera je
prozorna kot slap
in tukaj je vsakdanje življenje
en sam Zaklad.

NASMEH

Trgovine so prazne,
denarnice polne
nabito polne nekih
milijard in milijonov
ki nič ne veljajo.

V Portorožu se turisti
krohotaajo
se z markami bahajo.

Jaz pa tavam,
vse do Pirana,
da najdem en obraz,
en nasmeh.

Slovenci, ste nasmeh prodali?

LASTOVKA

Vidiš,
spet si prišla
kot lastovka
in nisi našla gnezda
in utrujena si odletela,
ne da bi si dom zgradila.

Vidiš,
hčerka,
nisi nič veselo pela
ko domači gozd je zašumel,
brezdomka,
spet si odletela...

NEW FATHER

At first I was pleased,
when they got married:
my mother won't
have to work any more.
But I was given a bright new
bedroom and no longer shared
my nights with her.

At first I was grateful,
when they got married:
with a man in the house,
I'll really feel safe.
But soon a baby sitter
was engaged and they went
out every night.

At first I had hopes,
when they got married,
but now that my room is
so full of new toys
I fear I haven't found a
friend, and I may have
lost a mother...

An adit to the garden of Eden

Through the morning mist I flow,
empty and light, no longer afraid - going home.

Don't hurl me, don't chastise me,
I'm empty, yet strong - going home.

In the aloes-wood I glide,
empty and light, full of desire.
I need its virtue, its love and power -
the stream of Hypocrene has dried for ever.

Behind a red purdah I hide my pain;
there was no one to show the way.
Who can point a path to reach the stars -
a horizontal entrance to the paradise?
Yet I believed, and hoped, that I was going home...

*Danijela
Hliš*

*

8-4-90

Čenyňa so. Marek!

musate mi opraviť oš trokrt niseru
objavit voše penzi

Včeraj sem bil v klubi in pred sem
marijt in Lyveta Coljo. Marija mi je
rekla, da prideš v petk na doprino
in vprasan je mene kolaj prideš.
Na to ji, niseru megal odgovoriti, na
mi v tem doprino sploh niseru
govorili ali si pitoli.

mi meni je vse po starim.

lepe pozdrave

bojse

PAD BLAJBURŠKOG TABUA

Zašto jugoslavenska historiografija čeka poticaje iz inozemstva da uđe u nezaobilazne teme

Jedan maratonski sudski proces u Londonu, praćen dosad nezapamćenom aferom u koju su upleteni pojedinci iz elite britanskog društva, napokon je otvorio »bijelu mrlju« jugoslavenske historiografije. Riječ je o masovnoj likvidaciji pripadnika raznih kvislinških formacija, ponajviše hrvatskih, počinjenoj od strane regularne Jugoslavenske armije na austrijskom teritoriju sredinom svibnja 1945. nekoliko tjedana nakon što je u Evropi i službeno završen drugi svjetski rat. To što se tih dana događalo na jugoslavensko-austrijskoj granici desetljećima je bilo obavijeno šutnjom ili pak uvjeravanjem sudionika tih zbivanja kako »to« ni približno nije imalo razmjere koje lansiraju emigrantski krugovi i antikomunistički usmjereni historičari sa Zapada. Da je ipak riječ o »masovnoj odmazdi« nad ustašama, hrvatskim i slovenskim domobranima, ljotičevcima i srpsko-crnogorskim četnicima, u čemu je značajnu ulogu odigrala i britanska armija stacionirana u Austriji, moglo se prije godinu-dvije zaključiti iz pisanja ljubljanske *Mladine*, koja je nakon onih poznatih zalaganja Spomenke Hribar za »slovensko pomirenje« preuzela zadatak da na svoj način razmrsi tzv. slučaj Bleiburg (Pli-berk).

Jugoslavenska je štampa tek nakon londonske sudske završnice počela sramežljivo izveštavati o knjizi Nikolaja Tolstoya, britanskog historičara i navodnog pranećaka slavnog ruskog pisca, naslov koje je *The Minister and the Massacres (Ministar i masakri)*. U njoj je sir Harold Macmillan, bivši britanski premijer, gotovo izjednačen s nacističkim ratnim zločincima, jer je 1945. »prisilnim deportacijama odveo u smrt desetke tisuća ruskih i jugoslavenskih protivnika Staljinova i Titova režima«. Tolstoy je, uz pomoć stanovitog Nigela Watta, nakon toga napisao i pamflet protiv još živućeg lorda Aldingtona, nekadašnjeg vojnog upravitelja okupacione zone u Austriji koji je optužen za potpisivanje naloga za izručenje kvislinga. Uslijedila je tužba protiv autora pamfleta i dugotrajni dokazni postupak, a na *BBC-ju* je napravljena i dokumentarna emisija posvećena kontroverznom zbivanjima iz svibnja 1945, iz koje se moglo zaključiti da bi se krug potencijalnih »zločinaca«, i to onih najtežih, mogao još proširivati. Prije mjesec dana napokon je donesena i presuda, izuzetno nepovoljna za Tolstoya i Watta, jer se njome zabranjuje i daljnje rasparčavanje knjige *Minister and the Massacres*, a tužitelju se dodjeljuje astronomska odšteta u iznosu od milijun i pol funti. Tolstoy je iskoristio priliku da tu »nepravdu« kojom mu se žele zapušiti usta« prokomentira u magazinu *Start*, napomenuvši da će zasad nepoznati beogradski izdavač prevesti tu knjigu i za jugoslavensko tržište. Ukoliko je to točno, britanska bi

se afera prenijela i na lokalnu, zacijelo »demokratskiju« političku scenu.

Praktično vješanje

U Britaniji je pitanje deportacije zarobljenih kvislinga pitanje osobne i plemičke časti pojedinih uglednika, ali za sudionike jugoslavenskih ratnih zbivanja problem je neusporedivo složeniji, vezan i uz samu bit krvavih ideoloških polarizacija. Znatno dio onih koji su likvidirani kod Bleiburga, barem prema tumačenju oficira Jugoslavenske armije, bili su neposredno upleteni u ratne represalije protiv nevinog stanovništva s obzirom da su se i formalno nalazili u Pavelićevom, Nedjčevom ili Rupnikovom aparatu. S njima se, dakle, postupalo istim metodama koje su oni sami uveli u ratni »kodeks«. Ključni problem ipak nije u tome, nego u činjenici, za koju još nisu izneseni pravi protuargumenti, da partizanski meci nisu bili selektivni, odnosno da je od njih poginulo i mnogo onih čija se jedina krivica svodila na političko neslaganje s novim poretkom, a da se ne spominju i nevine žene i djeca. Svi oni zacijelo i nisu bili pređvideni za strijeljanje, ali u tim okolnostima, točnije posvemašnjem kaosu na jugoslavenskoj granici, bilo je to »praktično« rješenje. Oslobođivši se suvišnog »tereta«, jugoslavenske i britanske jedinice imale su slobodne ruke za hvatanje preostalih njemačkih i kvislinških formacija, čime je rat i na tom »slijepom crijevu« Evrope priveden kraju. Činjenica da se iz »prakticizma«, možda i »preventive«, masovno ginulo i od partizanskog oružja, bila je puna četiri desetljeća tabu za jugoslavensku javnost, a svatko je pronalazio svoj argument za nemiješanje u tu temu. Unatoč tome, ona se vraća na najneugodniji način, upravo preko Tolstoyevog neskrivenog antikomunizma. A taj »borac za ratni moral« stavio je Titovim i britanskim oficirima na dušu desetke tisuća ranije već razoružanih kolaboracionista, ne računajući one koji su zarobljeni prije nego što su se uspjeli predati zapadnim saveznicima. Točne brojeve nije moguće ustanoviti, jer spiskovi nisu praviljeni, niti je na to tada itko ozbiljnije pomišljao. Oskudna jugoslavenska dokumentacija nalazi se i danas, ako je vjerovati novinarima *Mladine*, u policijskim arhivima, nedostupna za istraživanje.

Ali, dok je muk jugoslavenske javnosti stvarao dojam prividne nezaljubljenosti za taj problem, Bleiburg je bio i ostao »stožer« okupljanja hrvatske i slovenske emigracije, dijelom čak i one srpske. U tome su, što je rijedak slučaj, prevladane sve političke, ideološke i stranačke razlike. Spominjanje tog korušskog gradića, za emigrante ujedno i simbola »komunističkih zvjerstava«, redovno je bio pouzdan argument za ustrajanje na ortodoksnju antijugosla-

venskoj liniji. Zapadnoj je javnost Bleiburg, štoviše, predložen kao »hrvatski superkatyn«, dakle pandan mučkoj likvidaciji poljskih oficira koja je izvedena po Staljinovu nalogu. O događajima iz svibnja 1945. pisao je gotovo svaki emigrantski publicist, navodeći, u pravilu, veću cifru od one prethodne. Karakterističan se primjer može pronaći u *Pismu iz Hrvatske Ivanu Meštroviću*, gdje se barata s 300.000 ubijenih vojnika kod Dravograda i Maribora, što daje ratnu bilancu žrtava »srbo-komunizma« od oko 500.000 Hrvata; više nego što su učinili »Turci kroz sto godina«. Rukovodstvo HSS-a nije bilo naklonjeno ponašanju ustaške vlasti, ali je Bleiburg prihvatilo kao »hrvatsku tragediju«, naglašavajući da su većinu tada predstavljali prisilno mobilizirani domobranci, među njima i mnogi simpatizeri njihove stranke. Zato je Juraj Krnjević, Mačekov nasljednik, i u periodici HSS-a izišao s tvrdnjama da se posljednjih dana rata predalo ili je od Britanaca bilo izručeno, »oko 200.000 hrvatskih vojnika i oko 300.000 civilnog pučanstva«, od kojih gotovo nitko nije preživio. Udružena emigracija izdala je 1976. i zbornik *Bleiburška tragedija hrvatskog naroda* (priredivači Frano Nevistić i Vinko Nikolić) u kojem su se usuglasili oko »200.000 hrvatskih žrtava«. Posljednja velika emigrantska manifestacija vezana uz taj događaj zbilja se 1985. kad je u samom Bleiburgu održana javna komemoracija, praćena adekvatnim političkim sadržajima.

Rekonstrukcija događaja

Iako se prije pojave Tolstoyeve knjige u Jugoslaviji time mahom nije operiralo, blajburškim su se kontroverzama bavili i mnogi drugi inozemni historičari. Neki od njih, primjerice Nijemci Kizling, Hory i Broszat, činili su to iz revizionističkih razloga, pa su se oslanjali na emigrantske izvore. Nagli je interes potaknuo slavni sovjetski disident Alek, sandar Solženjicin, koji je u *Arhipelagu Gulag* potaknuo interes za sudbinu Kozaka-Ukrajinača i Ruşa-vlasovaca, ali podsjetio da se to isto odnosi i na jugoslavenske kvislinge. Teme su se tada prihvatili i neki britanski historičari, sa zaključcima različitim od onih Tolstoyevih, da bi 1987. bio organiziran i prvi međunarodni simpozij o prisilnim izručenjima poslije drugog svjetskog rata, čiji je organizator bilo oksfordsko sveučilište. Sudionici tog skupa, među kojima nije bilo jugoslavenskih historičara, različito su tumačili pitanje odgovornosti za izručivanje zarobljenika na jugoslavensko-austrijskoj granici, ali su se navodno složili u ocjeni da je to značilo put u sigurnu smrt. Jedan od sudionika oksfordskog skupa, britanski historičar Robert Knight, iste je godine na okruglom stolu jugoslavensko-britanskih istraživača drugog svjetskog rata naš-

roko komentirao Tolstoyevu knjigu, objavljenu godinu dana ranije, dapače odbacio «urotu» dijela britanskih političara u korist Tita i Staljina. U Jugoslaviji se ni nakon toga nitko nije upustio u ozbiljniju analizu blajburškog slučaja, mada je Knightovo izlaganje štampano u zborniku **Konec druge svetovne vojne u Jugoslaviji**. Jedini je ozbiljniji izuzetak bio Franjo Tuđman u svojim **Bespućima povijesne zbiljnosti**, za kojeg je slična metodologija narastanja jasenovačkog i bleiburškog mita, kao i obostrana potreba da se bez ikakve mjere umrćužavaju srpske i hrvatske žrtve, dokaz «nakažnosti» društvenih tokova koji to stimuliraju.

Rekonstrukcija svibanjskih događaja posljednje godine rata u Jugoslaviji dosta nije jednostavna. Nedostaju pojedine činjenice, dokumenti, analize, dakle sve ono što osigurava provjerljivost znanstvenog zaključivanja, dok s druge strane objavljeni tekstovi obiluju subjektivizmom i ideološkom isključivošću.

Početak svibnja 1945. ostaci ustaško-domobranske vojske povlačili su se u pravcu Dravograda, nadajući se da će s austrijske strane granice naići na zapadne saveznike, predati im se i tako izbjeći kaznu koju su im namijenile jedinice Jugoslavenske armije. Nastala je trka s vremenom, u kojoj su i Titove snage činile nadljudske napore da bi preduhitrile eventualnu benevolentnost Anglo-Amerikanaca. U to se, da bi priča bila još zamršenija, uplela krupna politička kombinatorika oko novog definiranja zapadnih granica Jugoslavije. Na poticaj Edvarda Kardelja nove su jugoslavenske vlasti, naime, zatražile pripajanje cijele Koruške, ne bi li tako «trajno zaštitile slovensku manjinu». Od zapadnih je saveznika, kao prvi korak u ostvarenju tog cilja, zatražen i jugoslavenski udio u vojnoj okupaciji Austrije. Saveznici nipošto nisu bili skloni takvim planovima, a dogodilo se da na njih moraju odgovoriti baš onih dana u kojima je tekla predaja jugoslavenskih kolaboracionista. U skladu s ranijim dogovorom, bjeguncima nije dopušten slobodan prijelaz preko Drave, a za to su se pobrinule jedinice 5. britanskog korpusa gene-

rala Charlesa Keightleya. Sukob na jugoslavensko-austrijskoj granici omogućio je jugoslavenskim snagama da opkole ostatke vojske, tada već bivše, Nezavisne Države Hrvatske i nakon pregovora prisile je na predaju. Iz obruča su se, po svemu sudeći, probile samo manje ustaško-domobranske jedinice, i to na britanskoj strani, ali i one su kasnije položile oružje pred saveznicima.

Logor Vitkring

Je li s dravogradske i blajburške strane Drave bilo ukupno 200.000 hrvatskih kolaboracionista, kako to većinom tvrde emigrantski krugovi, i koliko je u toj brojci ili izvan nje bilo civila, žena i djece, velika je enigma.

Prema svjedočenju publiciste Milana Basta, tadašnjeg oficira Jugoslavenske armije, moglo se govoriti o najviše «100.000 neprijateljskih vojnika», s tim da je među njima bilo «Nijemaca i četnika». Nesporno je, međutim, da je prije identifikacije nekoliko grupa «pokošeno mitraljeskom vatrom». O kojem se dijelu radilo, još je veća nepoznanica. No, ni većinu ostalih uskoro nije zadesila bolja sudbina. Kolaboracionisti su odmah sprovedeni natrag. Čak i do Makedonije. Na tim, isto tako tajnovitim, «marševima smrti» mnogi su ostavili svoje kosti. Preostalima se to dogodilo u improviziranim prihvatnim logorima (zacijelo i u Jasenovcu!), iako je vjerojatnije pretpostaviti, o čemu također postoje svjedočanstva, da je dio zarobljenika kasnije ipak pomilovan.

Tek sada dolazimo do onog što je uzburkalo britansku javnost i inspiriralo Tolstoya da napravi pravu hajku protiv Harolda Macmillana i Tobyja Lowa, kako se tada nazivao lord Aldington. Dakle, Kozaci i jugoslavenski bjegunci, koji su prije predaje uspjeli dublje prodrijeti na austrijski teritorij, bili su smješteni u prihvatni logor Vitkring, nadajući se da će otuda biti razasliani na Zapad i u Ameriku. Sačuvana bilješka britanskog kapetana Thomsona, koju je javnosti predočio ljubljanski historičar Dušan Biber, kazuje da se u tom logoru našlo barem 26.339 jugoslavenskih kolaboracionista, od čega 12.198 Hrvata, 5.480

Srba i 8.263 Slovenca. Toliko ih je, bilo do kraja svibnja predano jugoslavenskim vlastima, dok je to isto učinjeno u korist Sovjeta s nekoliko desetaka tisuća Kozaka. Kontroverze oko tog izručenja počivaju na izjavi premijera Winstona Churchilla od 29. travnja iste godine da se eventualna ekstradicija može odnositi samo na vojnike marionetske Nezavisne Države Hrvatske, dok bi ostalima bila osigurana zaštita od Titovih jedinica.

Spomenute pretenzije Jugoslavena na Korušku bitno su pobrkale te planove. Kako je Jugoslaviji za nedvosmislen, negativan odgovor trebalo dati i neku zadovoljstvinu, čini se da je rješenje nađeno u naglom udovoljavanju zahtjeva za vraćanje kolaboracionista iz Vitkringa. Prihvati li se ta teza, ispada da je očuvanje austrijskog suvereniteta od, kako to Tolstoy tvrdi, pretenzija «Velike Jugoslavije», plaćeno životima «protivnika Titova režima». Bilo kako bilo, a u politici su sve kombinatorike moguće, bjegunci iz Vitkringa su na prevaru utrpani u željezničke vagone i, umjesto u Italiju, vraćeni na jugoslavensku granicu. Tolstoy je u vezi tog «barbarskog čina» podijelio mnoštvo britanskih političara i vojnih rukovodilaca na «dobre» i «loše». Među prvima su, na primjer, Churchill i feldmaršal Alexander, jer su se «zaklinjali» da neće popuštati Titu, a druge predvođe baš Macmillan, koji je «potajno» doputovao u Klagenfurt da bi utanačio «sramnu nagodbu», i danas moćni lord Aldington, «najzaslužniji» za njenu provedbu. Koliko je uopće moguće takvo manihejstvo u državnoj strukturi koja počiva na hijerarhiji prava i dužnosti, shvatljivo je samo onima koji tumačenja društvenih tokova olako podređuju unaprijed zadanim tezama. Zanimljiva je, dakako, i jugoslavenska strana istog problema. Titovim je jedinicama vraćanje kolaboracionista bilo garancija da ih, u slučaju naglog zaostavanja odnosa zapadnih saveznika sa Sovjetskim Savezom, Britanci ipak neće ponovno naoružati i poslati protiv novih jugoslavenskih vlasti.

Najnovija demografska istraživanja ne sagledavaju blajburški problem u razmjerima koji su publicistički zadani. Vladimir Žerjavić, primjera radi, baš u tom segmentu dopušta prilično velike odstupanja, ali nikako ne prelazi red veličina od nekoliko desetaka tisuća žrtava. Trenutno su stvarnom broju nastradalih, što podrazumijeva da svatko od njih ima i konkretno ime i prezime, najbliži Slovenci, utvrdivši da je živote u blajburškoj aferi, ali i nakon ekstradicije na masovnim stratištima na Kočevskom Rogu i drugim lokacijama, izgubilo oko 10.000 domobrana. Za Hrvate i Srbe taj će posao ići neusporedivo teže, jer podrazumijeva oslobađanje od niza drugih mitova, jasenovačkog ponajprije. Najavljeno preštampanje optužujuće Tolstoyeve knjige, iako je ona sada u Velikoj Britaniji izvan zakona, samo je jedna u nizu pouka kako je odavno prošlo vrijeme čekanja da jugoslavenska historiografija sama raščisti sa svojim dubiozama.

Željko Krušelj

■ Kolona zarobljenih njemačkih vojnika i jugoslavenskih kvislinga: svibanj 1945.

MLADININ INTERVJU

VROČI ZDAJ!

**Mirjana Križman, odgovorna urednica
strankarskega lista »Evropa zdaj«**

Zgradba na Tomšičevi 5 v Ljubljani, kjer je sedež buržoaznega revizionizma, je vedno bolj podobna prepovedanemu mestu Zadnjega kitajskega cesarja: zunaj v kaosu nastaja nova republika, znotraj pa se mirno vrtijo stari rituali. Vratarji za prebojnimi stekli skrbno motrijo prišleke, po dolgih hodnikih pisarji prenašajo kupe papirjev, s praznih zidov gleda tovariš Tito. Navzven pa partija s prospektom letalske kompanije prodaja novo podobo. V pisarni v drugem nadstropju je sedež tega najmlajšega partijskega otroka. V začasnem uredništvu *Evrope zdaj* sedi Mirjana Križman, ki je v tem desetletju opravila nedvomno najbolj zgledno partijsko kariero: pomočnik komandanta mladinske delovne akcije (1976), komandant mladinske delovne akcije (1977), tajnica Radia Študent (1979), direktor Radia Študent (1982), urednik kulturne rubrike zveznega lista *Mladost* (1984), vodja press centra zadnje Štufete mladosti (1986), v.d. odgovornega urednika papirnatega tigra *Evropa zdaj* (1989).

Vsebinska zasnova drugega partijskega časopisa je preprosta: to, kar je bilo v Komunistu kontrarevolucija, notranji sovražnik, spodkopavnaje temeljev državne ureditve in nesprejemljivo, je v *Evropi zdaj* temelj kakovosti življenja. Partija je s 1200 nekonvertibilnimi starimi milijardami patiniranega papirja vstopila v predvolilno kampanjo in prostodušno pripoveduje, da si je že pred leti izmislila Demokracijo.

● **Ali ste komunist?**

Nisem komunist. Komunistka sem.

● **Kaj to pomeni?**

Štejem se za levičarko na politični sceni. V partijo sem vstopila s prepričanjem, da je to politična organizacija, ki lahko s svojo akcijo ustvari pravična družbena razmerja.

● **Med levičarstvom in produktom, ki ga dajete od sebe, ni kakšne posebne zveze. Vroči zdaj je po okusu in vrednotah, ki jih propagira, namenjen malomeščanstvu, smrtnemu sovražniku levičarstva.**

Pod naslovom *Evropa zdaj* so se pojavile tri publikacije: luksuzno opremljen osnutek programa ZK, čigar art direction je vodil Studio za marketing, dve pa sta časopisni zadevi, ki po estetiki odstopata od luksuza. Za ti dve številki časopisa se ne bi strinjala, da sta desničarski. Namenjeni sta levici, seveda ne samo delavsko-razredni levici, pač pa politično levo razmišljujočim ljudem v Sloveniji, kamor štejem tudi intelektualce, kulturnike, znanstvenike itd.

● **Da, to je sedaj moderno, da so stranke prijateljice vseh slojev in vseh barv in dobrikate se vsemu, kar lazi okoli. Ne morem pa verjeti, da ZK lahko zdrži brez razrednega sovražnika. Koga vaš časopis napada?**

V prvem uvodniku sem zapisala, da želim v medijski prostor ponuditi prijazen časopis. Mislim, da je za prijazen, nenapaden, če hočete pacifističen časopis dovolj kadrov in dovolj ljudi, ki lahko z opisovanjem dejstev, dobrih in slabih rezultatov politično nasproti stoječih dosežemo mobilizacijski učinek pri tistih, ki jim je časopis namenjen.

● **Govorite v duhu dediščine, ki jo je partija pobrala iz evangelijev. Temelj političnega boja je krščanska ljubezen do bližnjega. Ali ni vaš časopis predvsem orožje v predvolilnem boju?**

Prva misel je bila manj ambiciozna. *Evropa zdaj* naj bi bila le predkongresna publikacija, ki naj bi zapolnila vrzel v obveščeni članstva. Zadovoljstva je bilo dovolj, da je iz tega nastala predvolilna publikacija, koncept časopisa za prevolilne potrebe pa še ni izdelan. Tudi kadrovske še ni nič zacementirano. CK bo na januarski seji odločal, kakšna bo nadaljnja usoda.

● **Kdo pa je publika, na katero se naslavljate?**

Dve ciljni publiki sta. Ena je članstvo, ker ZK računa, da je članstvo tudi njena volilna baza. Drugo so pa nečlani, državljani Slovenije, ki so na volitvah pripravljeno izbrati socialistično opcijo. Predvolilno strategijo bomo naravnali na tisti del družbe, kjer je po svetu volilna abstenenca največja, na mlade in ženske. Ženske in mladi nista dve posebni kasti, ampak družbeni skupini s specifično senzibilnostjo in interesi, ki so se v dosedanji uniformiranosti družbe utopili.

● **Komunisti ste izdali revolucijo in restavrirate kapitalizem. Iz teh prvih treh števil se zdi, da ste izgubili svojo govornico. Ali delavski razred, razredni interes, revolucija sploh še sodijo v vaš žargon?**

Tako, kot ste to postavili, ne. Vendar se ne prepoznam v trditvi, da smo komunisti izdali revolucijo, ker se ne morem šteti med tiste, ki so to revolucijo delali. Govorim o članstvu, ki si urejanje družbe predstavlja drugače, kot so si jo predstavljali predvojni, medvojni in povojni komunisti. Jaz z revolucijo nimam nič drugega kot to, da sem se rodila v družbi, ki jo je ta revolucija proizvedla. Ne vem, s čim me lahko obtožite, da sem izdala revolucijo.

● **S tem, da vaš časopis odkrito propagira restavracijo kapitalizma, meščansko demokracijo in svobodni trg.**

Časopis ponuja predvsem tisto, kar je od socialističnih dosežkov in socialističnih kategorij manj nano. Lahko vam le navedem Milana Kučana, ki je v uvodu v prvo številko *Evrope zdaj* zapisal, da nastaja nova civilizacija, ki črpa iz najboljših dosežkov meščanske revolucije in humanistične vizije socialistične revolucije. Sveta ne moremo več deliti na dve zelo jasno prepoznavni polovici, kapitalistično in socialistično. Ne gre samo za svobodni trg in meščansko demokracijo, ampak tudi za drugačno kulturno senzibilnost, individualizem, ki je za boljševeka še bolj grozen od trga in pravne države...

● **... in drugih temeljnih postavk programa socialne demokracije, ki je, kot je znano, agent kapitala v vrstah delavskega razreda.**

Tudi delavski razred je treba drugače postaviti. Pri nas je zelo nejasno, ali sploh imamo srednji sloj, ali sploh obstaja visoki sloj. Bili smo bombardirani s trditvami, da imamo le delovne ljudi in občane, sedaj pa poskušamo jasneje razmejiti. Obračamo se k državljanom in volilcem.

● **Komunisti stopijo na pot buržoaznega revizionizma takrat, ko dokončno sesujejo narodno gospodarstvo in uničijo družbo. Potem naenkrat govorite o demokraciji, kot da ste bili že od nekdaj demokrati. Vendar ni še tako zelo daleč čas, ko ste govorili le delavskemu razredu in šuntali policijo in vojsko, naj ščitita njegove interese. Vi ste bili ortodoskni komunist – o tem imam dokumente – se spomnite, kdaj ste si premislili?**

Ko sem nehala študirati na FSPN. Vaša trditev velja za osebo, ki se je intelektualno in politično formirala skozi določeno obdobje. Osebnostna, intelektualna in politična kriza se je začela v tretjem letniku študija in je trajala kar nekaj časa. Delovna izkušnja na RS in soočenje z demokratično javnostjo sta precej prispevala k temu, da sem si – kot pravite – premislila. Vendar ni šlo za obrat – do včeraj sem verjela to, danes pa nekaj drugega. In ta proces še ni končan.

● **Koliko bralcev imate?**

Težko rečem. Raziskave branosti še nismo opravili. Naklada prve številke je bila 85 000, naklada drugih dveh pa po 80 000. Bralce, ki so do sedaj vzpostavili stik z uredništvom pa bi lahko preštela na prste nekaj rok.

● **Ko ste že obsedeni od tržnosti, ali vsaj veste, koliko izvodov prodate?**

V tej fazi to ni tržna operacija. Člani ZK časopis dobijo zastoj. Evidenca prodajnosti v kioskih še ni bila opravljena.

● **Imate dokaze, da je kdo do sedaj kupil vsaj en izvod?**

Prodajalci v okoliških petih kioskih ne ravno evforično pravijo, da prodajo po nekaj izvodov na dan. Nekaj desetih izvodov smo ga prodali. Za časopis, ki je bil do sedaj oblikovan kot člansko ne pa kot tržno blago, to zadošča.

● **Od kod vam denar?**

Iz članarine.

● **Preprost seštevek papirja, tiskarskih stroškov in distribucije prve de luxe izdaje pokaže, da je je stala 1200 milijard. Ne mi reči, da ste to plačali iz članarine.**

Financiranje prve številke so delno podprli sponzorji kongresa, ki so plačali reklame. Vaš izračun 1200 milijard pa tudi ne drži. Naša hiša je dobila račun za pol manj.

● **Da. Toda dobili ste zastoj papir, niste plačali tiskarskih stroškov in drugih storitev.**

Papir ni bil čisto zastoj. Papirnica je dala 20 odstotkov popusta.

● **Zakaj narodno gospodarstvo vlaga sredstva v komunistično glasilo?**

To vprašajte narodno gospodarstvo. Očitno so bili prepričani, da gre za pomembno in zanimivo politično organizacijo, za politično opcijo, v katero se spleča investirati.

● **Ali ni ravno narobe res, da so člani gospodarskih lobbjev, ki so odločali o denarju, vsi člani centralnega komiteja in so plačali lastno politično dejavnost?**

Del teh ljudi res. Vendar so to poslovodje in menedžerji, ki pri odločitvah niso samostojni in so odvisni od odločitev v podjetjih. Res pa je, da del teh ljudi sedi v CK in da gre za vzajemnost. O gospodarskih lobbjih pa je sedaj težko govoriti, ker niti politični niti gospodarski prostor nista tako profilirana, da bi jih bilo mogoče prepoznati.

● **Mogoče pa je prepoznati to, da partija izrablja položaj kolektivnega lastnika gospodarstva in da je seja CK hkrati tudi seja gospodarske zbornice. Dokler ta naveza obstaja, lahko štancate osemdeset tisoč izvodov partijskega papirja in ga podarjate okoli. Koliko bi ga stiskali na lastno pest, če bi ga morali prodajati?**

Napoved je tvegana. Mislim, da je realna naklada med petindvajset in trideset tisoč. Edini vzorec ekonomsko neodvisnega političnega lista je najbrž Mladina, pa še pri njej ne vem, koliko je finančno samostojen in finančno pokrit časopis.

● **Še vedno jo financirata CIA in KGB. Slovenija ima do sedaj dva čisto strankarska časopisa, vas in Demokracijo. Oboji tarnate o demokraciji, trgu, pravni državi, Evropi, dostojanstvu, narodu in podobnih buržoaznih goljufijah. Kaj so razlike, ki vas določajo?**

V zadregi sem. *Evropa zdaj* ni časopis, ki bi bil tako jasno ideološko profiliran. Toliko je definiran kot partijski program. Do sedaj je predkongresni program določal uredniško ob-

zorje. Imamo načrte, da bo *Evropa zdaj* prerasla v neodvisen levi časopis, ki ne bo organ partije, kot je bil Komunist. Seveda pa je za medije, ki so v družbeni lasti, položaj nejasen, dokler se ne razjasni lastniška razmerja. Mi smo v še zamotnejšem položaju, ker je prvo številko napisala programska komisija ZK, drugi dve številki pa sta poskusni. Mislim, da stopnja prijaznosti naredi *Evropo zdaj* za nekaj posebnega. Ni militanten časopis, ki bi dezavuiral svojega nasprotnika. Zamisel je drugje, v tem da bi Evropo predstavili s tem, kar je Evropa pri nas doma, in v tem, kar je zunaj. Žal pa na tako koncizno postavljeno vprašanje ne morem odgovoriti, ker tako konciznega razlikovanja na tej ravni ni. Razlikovanja se bodo zares vzpostavila šele skozi predvolilno kampanjo. Je pa *Evropa zdaj* lepša kot Demokracija.

● **Kaj mislite še početi v predvolilnem obdobju?**

V predvolilni kampanji mislimo predvsem promovirati partijo z ustvarjanjem dogodkov. Ne mislimo na spektakle, ampak na ustvarjanje politike z drugačnim obnašanjem partije v političnem prostoru. Primer, ki bi ga lahko izrabili v propagande namene – pa naj se sliši še tako grozno – je javen poziv Predsetstva partije slovenskim elektricarjem, naj ustavijo jedrsko elektrarno Krško, ker se tam že 14 dni trese. To bi bil lahko dogodek.

● **Do sedaj ste v predvolilnem boju izrabljali predv: čudežno karto Kučana kot trdnjave slovenstva pred navalom Srbov. Že Ciril Ribičič je precej nesrečnejša figura. Linijo simpatičnih obrazov boste težko porivali naprej kot temeljno propagando strategijo.**

Najbrž je res, da ljudje še vedno hočejo junaka, uspešnega gospodarstvenika, pater familiasa in poštenjaka na čelu liste. Naše predvolilne priprave se da strniti v tri točke. Promocija kandidatov, tukaj izhajamo iz dejstva, da je večina javnih delavcev članov te stranke, in si jih mislimo pridobiti na svoje liste. Drugič, promocija lastne organizacije z vzpostavljenjem zaupanja do organizacije. In tretjič, razkrivanje nasprotnikovih slabosti. To tretje je najtežje, ker nasprotnik do sedaj ni imel priložnosti delati napak. Mislim, da je volilno telo še precej neodločeno in da ga je mogoče pridobiti. Opozicija jemlje zgolj tista dejstva, ki partijo blatijo in kažejo v črni luči, in seveda ne dela analize okoliščin, v katerih se je partija odločala, kot se je. Mi pa mislimo izrabiti dejstvo, da gredo premiki v Sloveniji v zadnjih letih partiji v prid. Demokratizacija v Sloveniji je tudi delo naše partije in če partiji demokratizacija ne bi bila po volji, bi, tako kot je v navadi pri komunističnih režimih, preprosto pometla z opozicijo. Če do preloma ne bi bilo prišlo v partiji, bi opozicija ne imela možnosti, da se artikulira in organizira. Partija je dovolila demokratično kontrolo, ker jo je ocenila kot politično nujno, in odprla prostor; sebi bo vzela le tisti del oblasti, ki ji ga bodo državljanji zaupali. Kot rečeno, lahko bi z vsem skupaj pometla.

● **Pardon. Sedaj je v navadi, da opozicija pometa s partijami kot z mačkami. Vsaj na Poljskem, Češkem, Madžarskem in v Bolgariji ter Vzhodni Nemčiji je tako, če naj vam Romunije niti ne mečem naprej. Ali ni tako, da bi, če partija ne bi bila tako prijazno privolila v opozicijo, pometlo pač njo, privolila pa je, ker jo je desetleten pritisk stisnil ob zid?**

Ali ni prav v tem modrost partije, da je ugotovila resnost in težo državljskih pobud?

● **Ali je sploh imela kakšno drugo možnost?**

Mislim, da ne in da je dobro, da je ugotovila, da druge možnosti nima.

Ervin Hladnik-Milharčič

VESELE VELIKONOČNE PRAZNIKE

Želi vsem bralcem Lojzetov konjiček.